

Veliahd Abdülmecid Efendi-Rıza Tevfik İlişisine Dair Birkaç Mektup

ABDULLAH UÇMAN

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi.

(abdullahucman@yahoo.com), ORCID: 0000-0002-6663-6349.

“ ” Uçman, Abdullah. “Veliahd Abdülmecid Efendi-Rıza Tevfik İlişisine Dair Birkaç Mektup.” *Zemin*, s. 5 (2023): 202-213.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8033593>.

Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osmân Gazi'den (salt. 1302-1324) başlayarak V. Murâd'a (salt. 1876) kadar gelen Osmanlı padişahlarının büyük bir kısmının şiir, musiki ve hat gibi güzel sanatlarla meşgul oldukları ve bu alanlarda son derece başarılı örnekler ortaya koydukları, ayrıca bu sanatlarla meşgul olanları doğrudan doğruya himaye ve teşvik ettikleri bilinmektedir.¹ Yazımıza konu olan veliahd-ı saltanat ve aynı zamanda son halife Abdülmecid Efendi (ö. 1944) ise, seleflerinden farklı olarak, resimle meşgul olmuş ve daha ziyade yapmış olduğu tablolarıyla dikkat çekmiş bir şahsiyettir. Hakkında yazılanlara göre, amatör sayılamayacak derecede iyi bir ressam olan Abdülmecid Efendi, o yıllarda Türk resminde manzara resim geleneği yaygın olmasına karşılık, daha ziyade figürü ön plana çıkaran resimler yapmıştır.²

Tevfik Fikret'in (ö. 1915) ünlü "Sis" şiirinden ilham alarak yaptığı "Sis" tablosu dışında, "Yalı Önündeki Kadınlar", "Sarayda Beethoven", "Haremde Goethe", "Saraylı Hanım", "Yavuz Sultan Selim", "Abdülhak Hâmid", Recâizâde Ekrem" ve "Halil Edhem" gibi portreleri ile kendi portresini yapmakla da tanınmıştır.

Abdülmecid Efendi sanatçı kimliğinin yanı sıra sanatı ve sanatçıyı himaye etmesiyle de öne çıkmıştır. Böyle yapmakla Türk resim sanatının İstanbul'daki gelişmesine de yardımcı olan Abdülmecid Efendi, 1911'de yayımlanmaya başlayan *Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi*'nin yayımına katkıda bulunmuş, aynı zamanda bu cemiyetin başkanlığını yapmıştır. Bütün masraflarını karşılayarak Fransa'ya resim tahsiline gönderdiği Avni Lifij (ö. 1927) başta olmak üzere, Çallı İbrahim (ö. 1960), Şevket Dağ (ö. 1944), Ali Sami Boyar (ö. 1967) ve Namık İsmail (ö. 1935) ve onlardan biraz daha genç yaştaki Feyhaman Duran (ö. 1970) da onun Bağlarbaşı'ndaki köşküne devam etmiş. Bu isimler dışında devrin tanınmış şair, yazar ve sanat adamlarıyla da yakın ilişkisi bulunan Abdülmecid Efendi, ikamet ettiği Dolmabahçe Sarayı'nda Şâir-i Azam Abdülhak Hâmid'e (ö. 1937) bir daire tahsis etmiş; ayrıca hem onun, hem Recâizâde Ekrem'in (ö. 1914) yağlıboya portrelerini yapmıştır.³ Ayrıca, Abdülhak Hâmid'in *Finten* adlı piyesinin yayımlanışı dolayısıyla,

1 Halil İnalçık, *Şair ve Patron* (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2003); İskender Pala, *Şiirin Sultanları* (İstanbul: İBB, 2010).

2 Cevdet Küçük, "Abdülmecid Efendi," *TDVİA* (İstanbul, 1988), 1:263-264; Necdet Sakaoglu, "Abdülmecid Efendi," *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Tarih Vakfı, 1993), 1:49-51. Ayrıca bkz. *Hanedandan Bir Ressam: Abdülmecid Efendi*, haz. Ömer Faruk Şerifoğlu (İstanbul: YKY, 2004).

3 Bu konuda bkz. M. Orhan Okay, "Devletliler ve Sanatkârlar," *Silik Fotoğraflar: Portreler* (İstanbul: Dergâh, 2013), 242-245.



Finten'in yayımlanışı dolayısıyla Bağlarbaşı'nda düzenlenen ziyafete ait fotoğraf

1916 yılında devrin tanınmış şair, yazar ve gazetecilerinden oluşan 50-60 kişilik bir davetliye Bağlarbaşı'ndaki yazlık köşkünde bir ziyafet vermiştir.⁴

Yazımıza konu olan Rıza Tevfik'in (ö. 1949) Abdülmecid Efendi ile ilişkisi ne zaman ve nasıl başladı, bunu kesin olarak bilemiyoruz. Ancak *Finten*'in yayımlanışı dolayısıyla Bağlarbaşı'ndaki ziyafete özel olarak onu da daveti,⁵ Rıza Tevfik'in 1918 yılında yayımlanan *Abdülhak Hâmid ve Mü'lâhazât-ı Felsefîyesi*'ni ona ithaf etmesi ve bir makalesi dolayısıyla hatıratında yer verdiği mektubu ile diğer belgeler, veliahtın Rıza Tevfik ile olan samimiyetini ve yakın ilişkisini göstermektedir.

Rıza Tevfik'in bize intikal eden terekesinden söz konusu davet dışında birkaç belge daha çıkmış bulunmaktadır. Burada sırasıyla adı geçen belgeleri, Rıza Tevfik'in ithaf yazısını, hatıratındaki mektubu ve Sadrazam Tevfik Paşa'nın (ö.

4 1901 yılında dönemin tanınmış mimarlarından Alexandre Vallaur'y'e (ö. 1921) inşa ettirilen ve günümüzde hâlen Yapı-Kredi Bankası'nın mülkiyetinde bulunan köşk, zaman zaman sergi salonu olarak ziyaretçilere açılmaktadır. Bkz. Afife Batur, "Abdülmecid Efendi Köşkü," *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (İstanbul: Tarih Vakfı, 1993), 1:51-52.

5 Bizim edebiyat dünyamızda fazla örneği olmamakla beraber, "Şâir-i âzam" unvanlı Abdülhak Hâmid'in yaşı, adı ve şöreti dolayısıyla, *Finten*'in yayımlanışı edebiyat dünyasından bir olay olmuş; önce 3 Eylül 1916 günü kitabı neşreden Âsâr-ı Müfide Kütüphanesi Heyeti tarafından Beyoğlu'nda Tokatlıyan Oteli salonunda, ikinci olarak da 28 Teşrin-i Evvel 1916 günü Şehzade Abdülmecid Efendi'nin Bağlarbaşı'ndaki yazlık köşkünde bir toplantı ile kutlanmıştır. Bkz. Abdullah Uçman, "*Finten*'in Yayınlanışı Dolayısıyla Düzenlenen İki Toplantı," *Dergâh*, s. 328 (Haziran 2017): 30-31.

1936) 13 Ocak 1919'da kurduğu ikinci kabinede kendisini dışarıda bırakması nedeniyle gönderdiği bir mektubu yayımlıyoruz.

İlk belgenin konusu, Filipin adalarının Müslümanlarla meskûn kısmının Amerikalı valisi olup 1913 yılında İstanbul'a gelen Finley (ö. 1943) ile ilgili. Finley, idaresi altındaki yaklaşık bir buçuk milyon Malayalı Müslüman'ı, Çinlilere kız satmak, içki içmek gibi, İslâmiyet'e aykırı hareketlerden korumak için Meşihat'tan ve Makam-ı Hilâfet'ten bir fetva almak üzere İstanbul'a gelmiş bulunmaktadır. O sırada Amerikan Kız Mektebi'nde muallimlik yapan Rıza Tevfik ise orada misafir olarak kalan Finley'e mihmandarlık yapmaktadır.⁶

16 Şubat 1916 tarihli ikinci belge, Rıza Tevfik'in Abdülmecid Efendi ile görüşme talebi üzerine, Abdülmecid Efendi adına kâtipi Ömer Rıza [Doğrul] (ö. 1952) tarafından kaleme alınmış kısa bir davet mektubudur.

Üçüncü ve dördüncü mektuplar ise, doğrudan doğruya Abdülhak Hâmid'in *Finten*'i yayımlaması vesilesiyle Bağlarbaşı'ndaki köşkte verilecek olan davet ve ziyafetle ilgilidir. Mektuplar hem kâtip Ömer Rıza'nın hem de şehzadenin Rıza Tevfik adına imzaladıkları davetiyelerdir. Beşinci sırada ise ziyafet münüsü yer almaktadır.

Altıncı olarak yayımladığımız mektup ise, Rıza Tevfik'in, memleketin ahvaliyle ilgili olarak 22 Temmuz 1918'de *Tasvîr-i Efkâr* gazetesinde yayımlanan "Bir Kelime Hakkında" adlı makalesi olup teşekkür mahiyetinde kısa bir mektuptur.

Yedincisi, Rıza Tevfik'in, 1918 yılında yayımlanan *Abdülhak Hâmid ve Mülâhazât-ı Felsefesi*'nin başında yer alan ve bu eserini Abdülmecid Efendi'ye ithaf ettiğini bildiren bir takdim yazısıdır.⁷

Sonuncusu ise, Sadrazam Tevfik Paşa'nın 13 Ocak 1919'da kurduğu ikinci kabinede Rıza Tevfik'e yer verilmemesi dolayısıyla, 17 Ocak 1919 tarihinde veliaht baş yaverine gönderilen mektuptur.⁸

⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Rıza Tevfik, *Biraz da Ben Konuşayım*, haz. Abdullah Uçman (İstanbul: İletişim, 2013), 177-179.

⁷ Abdülmecid Efendi hilâfetin ilgasından (3 Mart 1924) ve diğer hanedan mensuplarıyla beraber yurt dışına çıkarıldıktan sonra da Türkiye'deki dostlarıyla mektuplaşmaya devam etmiştir. Biri, İsviçre'de ikamet ettiği Leman gölü yakınlarındaki Territet kasabasından, diğeri Nice'den Abdülhak Hâmid'e göndermiş olduğu iki mektup için bkz. İnci Enginün, *Abdülhak Hâmit Tarhan: Makaleler - Belgeler* (İstanbul: Dergâh, 2021), 485-487.

⁸ Hilmi Yücebaş adı geçen mektubu, "Filozof Rıza Tevfik'ten Veliaht Mecid'e Bir Mektup" başlığıyla yayımlamış, ancak kaynağını belirtmemiştir. Bkz. *Filozof Rıza Tevfik: Hayatı, Hatıraları, Şiirleri*, 5. bs. (İstanbul: Gül Matbaası, 1978), 193.

I

Dolmabahçe
Veliahd-ı Saltanat Daire
Müdüriyeti

Efendim,

Miralay Mösyö Finley cenâblarının önümüzdeki Cumartesi günü ba'de'z-zevâl saat dördte Veliahd-ı Saltanat Hazretleri taraflarından kabûl buyurulacağı beyânıyla zât-ı âlîlerinin de birlikte teşrîflerini ricâ ve ihtirâmât-ı mahsûsasını takdîme ibtidâ eylerim efendim.

9 Mayıs 1329⁹ (22 Mayıs 1913)

Osman
(imza)

II

Üsküdar-Bağlarbaşı
Şehzâde devletlü, necâbetlü
Abdülmecid Efendi
Hazretleri'nin Daireleri

Üstâd-ı Muhterem Feylesof Rıza Tevfik Beyefendi Hazretleri,

Necâbet-penâh Efendimiz Hazretleri'ni ziyaret buyurmak arzusunda bulunduğunuz hâk-i pâ-yi seniyyelerine arz eyledim. "Teşrîf buyurmak istedikleri herhangi günde kendilerine muntazırım." buyurdular. Binâenaleyh zât-ı üstâdânelerince tensîb edildiği anlaşılan 12 Şubat 1332 Pazar gününde ba'de'z-zuhr saat ikide arabamız Üsküdar iskelesinde teşrîfinize muntazır bulunacaktır. Bâkî mübarek ellerinizi öper ve en samîmî hürmetlerimi takdîm ile kesb-i şeref eylerim efendim hazretleri.

8 Şubat, sene 133210 (21 Şubat 1917)

Dâire-i Necâbet-penâhî kâtibi
Ömer Rıza
(imza)

9 Mektubun arkasında Rıza Tevfik'in el yazısı ve kurşun kalemle "Veliahd Mecid Efendi'nin kâtibi" ifadesi bulunmaktadır.

10 Rıza Tevfik, mektubun arkasına el yazısıyla "Şehzade Mecid Efendi'nin Daire Kâtibi Ömer Rıza'nın Mektubu - 8 Şubat, sene 1332" ibaresini yazmış.

طوله بانچه
 ولیعهد سلطنت داره
 مدبرینی
 افغ
 برای موبو (خبرهای) خبرین اوزدی
 عهدی کون بعد از اول عهد ذرنده ولیعهد
 سلطنت مملکتی طرز صح قبولیو بعضی سانه زانه
 ی خبرین ده رنکه ز خبرین به واقعات
 مملکتی نصیبه ایند ایند افغ (۱۲۹۱)
 حلال

I

پسندار - با عهد پستی
 سزاده دولتو بخایو عیالجه انضی عفتربنیه داره لری
 استاد محترم فیض رضا توفیق به انضی عفتربنی
 خجای بنیاه انضی عفتربنی زیارت بیوم آرزوسنده بولد بقای خاکبای
 سینه لرین عرصه ایلم "تشریف بیوم ایستدکاری هه گئی کونده
 کذبدریه منتظرم بیوریدر بنا عید ذات استادانه لرین تفسیر ایلم
 اکلا شیه ۱۴ سباط ۱۳۴۴ بازار کونده بعد انظر ساقه اکیده آرزو
 پسندار اسکله سه تشریفکده منتظ بولد جعفر باقی حاکم الداری اوپ
 واک صبی عفتربنی تقدیم ایلم کسب شرف ایلم انضی عفتربنی
 ۸ سباط ۱۳۴۴ داره خجای بنیاه عفتربنی
 عرفتربنی

II

III

Feylesof Rıza Tevfik Beyefendi'ye,

Edebiyat-ı milliyemize kitâb şeklinde tab' ve neşr olunan *Finten* ile de bir hüccet-i nevîn-i mübâhât ihdâ eden Şâir-i A'zam Abdülhak Hâmid Beyefendi'nin zât ve me'serini tebcîle medâr olmak üzere şehri-i hâl-i Rûmî'nin yirmi sekizinci günü Bağlarbaşı'ndaki ikâmetgâh-ı sayfiyemizde sabah taâmına rağbet buyurmaları temenni olunur.¹¹

Şehzâde
Abdülmecid

IV

Şehzâde
Fazîletlü Necâbetlü
Abdülmecid Efendi
Hazretleri'nin
Dâireleri

Muhterem Beyefendi Hazretleri,

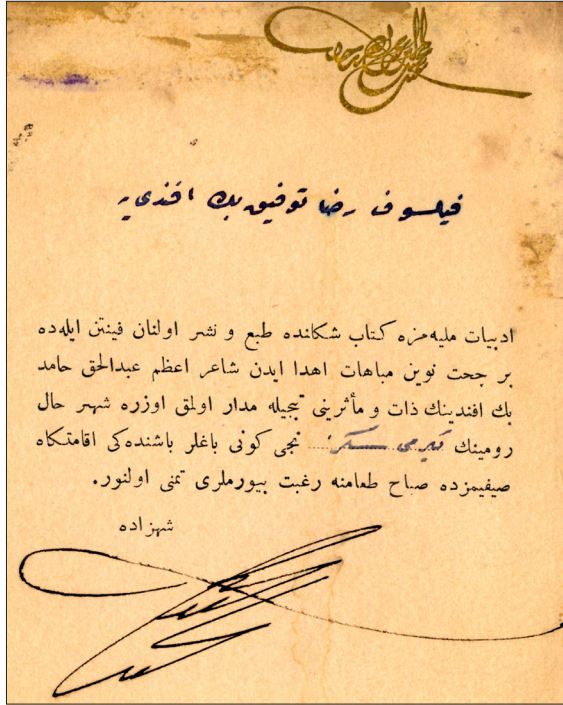
28 Teşrîn-i evvel 1332 (10 Kasım 1916) Cuma günü saat onda Köprü'de¹² Üsküdar İskelesi'nde bir hususi istimbotun med'uvvîn-i kirâma muntazır bulunacağı, istimbot ile Üsküdar'a ve oradan ihzâr olunan arabalarla köşke muvâsalat olunacağını, ba'de'zuhl saat üçte köşkten arabalarla Üsküdar'a ve Üsküdar'dan istimbot ile Köprü'ye avdet olunacağını beyân ile kesb-i şeref eylerim efendim.

Daire-i Necâbet-penâhî kâtibi
Ömer Rıza
(imza)¹³

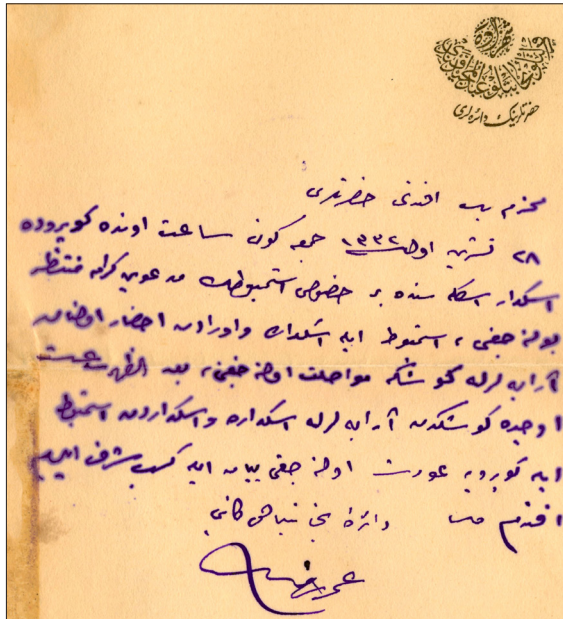
¹¹ Matbû olan bu davetnâmenin aynısı İbnülemin Mahmud Kemal İnal'a da gönderilmiştir. Bkz. Okay, *Silik Fotoğraflar*, 244.

¹² Galata Köprüsü.

¹³ Mektubun arkasına Rıza Tevfik el yazısıyla şunları yazmış: "Veliâhd-ı malhûl Mecid Efendi'nin da'vetnâmesi ve ona ait evrak."



III



IV

V

Sabah taâmı

28 Teşrîn-i evvel 1332¹⁴

Kremalı bezelye çorbası

Peynirli Ali Paşa böreği

Mayonezli levrek balığı

Jigo¹⁵

Kuşkonmaz

Galantin

Taze fasulye

Kestaneli Alman tatlısı

Acem pilavı

Badem krem

Dondurma

Meyve

VI

Büyük Feylesof Rıza Tevfik Bey,

Dünkü *Tasvîr-i Efkâr Gazetesi*'nde derin bir ilim ve irfân ve keskin bir nazarla yazdığınızı makâleyi dikkatle okudum.¹⁶ Fevka'l-had memnûn oldum.

Şimdi vazîfe-i vicdâniyem olan teşekkürâtımı size takdîm ediyorum. Yunus Nâdi Bey'e de selâmımın iblâğını hatırdan çıkarmayınız.

Elhamdülillâh nice zamândan beri selâmet-i vatan endîşesiyle bizleri dilhûn eden ahvâl-i mezâlim zâil olmakta ve şahsî hakikat de tezâhür etmeğe başladı. Makâleniz Sûr-ı İsrâfil gibi, bir nidâ-yı hakikattır. Şüphesiz bizleri gaffletten uyandıracaktır.


Cenâb-ı Rabb-i Zü'l-Celâl sevgili pâdişâhımız ve halife-i Müslimîn efendimizi tevfikât-ı Samedâniyesine mazhar buyursun, rûz-ı cülûs-ı şâhâneleri devlet ve milletimizin mebde-i selâmet ve refahı olacağına bütün kuvve-i kalbiyemle kâniim.¹⁷ Fezâil-i âliyyeyi nefsinde cem' etmiş olan zekî ve fatûn sevgili pâdişâhımız meşâgil-i kesîre içindedir. Binâenaleyh

14 10 Kasım 1916.


15 *Gigot* (Fr.): Koyun budu.

16 Rıza Tevfik'in adı geçen makalesi "Bir Kelime Hakkında" adını taşımaktadır (*Tasvîr-i Efkâr*, nu. 2522 (22 Temmuz 1918). *Tasvîr-i Efkâr* gazetesi sansür tarafından tatil edildiği için bir süre *Tasvîr-i Efkâr* adıyla yayınlanmıştır [Hazırlayanın notu].

17 Sultan Reşâd (V. Mehmed Reşâd) 3 Temmuz 1918'de vefat etmiş ve Osmanlı tahtına onun yerine VI. Mehmed adıyla biraderi Vahdettin geçmiştir.


 صبح طهارت ۱۴۴۴ قمری
 قره عالی بزم لیه جوریا
 بانیدی علیا شاهوردکی
 مایونه زلی لوزن بالی
 رفیقو
 قوشقوناز
 غلامنته
 تازه قصبه
 کتانه لی الماره لطیفی
 عجم بیوردی
 بادم قره م
 دونه مه
 یوه

V-a


 فیضوف رضا توفیقو بیک اقدی

V-b

makâle-i mühimmeniz nazar-ı im'ân-ı hükümrânîlerinden kaçması ihtimâline binâen huzûr-ı hümayûnlarına, ma'a't-takdîr arz ettiği beyânâtla tecdîd-i meveddet eylerim.¹⁸

15 Şevvâl 1336 (24 Temmuz 1918)

VII

Şehzâde-i Necîb ve Kemâlât-perver Mecid Efendi Hazretleri'ne

Necâbet-penâh Efendimiz Hazretleri,

Abdülhak Hâmid Bey'in âsâr-ı bî-nazîrinde müteşettit ve münteşir bulunan mülâ-hazât-ı hakîmâneyi tetebbû ve biraz tefsîr için yazdığım bu eser-i nâcizi –dâimâ büyük bir hiss-i hürmet ve minnetle yâd etmekte bulunduğum– nâm-ı necâbet-penâhîlerine ithâf ediyorum. Bu müstesnâ şâirimiz hakkında izhâr buyurduğunuz teveccühât-ı kadr-şinâsâne, bütün ömründe nâil ve lâıyk olduğu en değerli mükâfattır. Bizim için –yani o fevkalâde muharriri bilenler ve sevenler için– de güzel bir vesîle-i mü-bâhâttır. İlim, felsefe, san'at dehâ-yı insâniyetin en ulvî ve en asil tecelliyâtı olmak itibariyle, mâhiyeten aristokrattır. Bir feyz-i nâ-mütenâhî ile ibzâl-i nûr-ı hayât eden “fitrat” bile o isti'dâd-ı hârikulâdeyi –ahsen-i takvîm üzere teşkil ettiği– âlî nâsiyelerde ancak dirahşân gösteriyor; herkese bahşetmiyor. Tarihî mânâsıyla değil, fakat tabîî mânâsıyla “kibâr-ı ümmet”, kudret-i fâtıranın bu bahşâyışine mazhar olan bahtiyârlardır. Bendenizin i'tikâdım odur ki, bu adamları anlamak ve hakkıyla takdîr edebilmek için onların âsârına mün'atıf olabilecek nazar-ı irfân aşığından değil, yukarıdan gelecektir. Hele nezâhet-i zevk ile meşrût bulunan dehâ-yı san'atı takdîr için –her iki mânâsıyla– asil olmak lüzumuna kat'iyen kanâat getirmiştir. Zât-ı seniyyeleri bu iki haysiyet ile bi-hakkın hâiz-i asalet olarak irfân-ı Osmânî'de bir mevkî-i müstesnâ iştigâl buyurmaktasınız. Onun için bu eser-i nâcizi –kemâl-i huzû ve ihtirâm ile– huzûr-ı seniyyelerine ref' ve takdîme cesâret ediyorum, efendimiz.

15 Ağustos 1333

Karamürsel Muzzâfâtından

İnebeyli Karyesi

Teveccühât-ı seniyyeleriyle mübâhî

Rıza Tevfik¹⁹

¹⁸ Rıza Tevfik, *Biraz da Ben Konuşayım*, 147-148'de, Abdülmecid Efendi'nin mektubundan sonra şunları yazar: “Veliâhd Mecid Efendi'den bu mektubu aldıktan sonra zât-ı şâhâneyi gidip görmek lâzım geldiğine kanaat getirdim. Hünkâr beni gülümseyerek kabul etti ve iltifattan sonra: -Ben makalenizi Mecid Efendi'den evvel okumuş olduğumu kendisine bildirdim, dedi ve mahzuziyetini beyan etti idi, hattâ: -İnşallah bütün bu sıkıntılar Cenâb-ı Hakk'ın inâyetiyle bertaraf olur; cümlesini de ilâve eyledi idi. Ben de dualarına iştirak ve teveccühlerine teşekkür ettikten sonra huzurlarımdan çıktım ve çekildim gittim.”

¹⁹ Rıza Tevfik, *Abdülhak Hâmid ve Mülâhazât-ı Felsefiyesi* (Dersaadet: Kanaat Matbaası 1334 [1917]), 3-4.

VIII

“Bendeniz hakkında teveccühât-ı seniyyeleri en büyük şeref ve mükâfâtur; başka bir şey istemeyebilirim. Diğer taraftan bütün milletin teveccühât ve i’timâdına daha mazhar bulunduğum bi’l-fil tahakkuk etmiştir. Ale’l-husûs hüsn-i nazar-ı şâhânelerini her maksadımın fevkinde tutup tebcîl ve tekrîm etmekte bulunduğum velînimet-i bî-minnetimiz sevgili ve şevketlü pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin hüsn-i nazar-ı hümâyûnlarına mazhariyetim bende-i kemterlerini yalnız bahtiyâr değil, biraz da mağrûr etse nâ-becâ değildir. Benim hânedân-ı celîlü’ş-şân-ı Osmânî-ye nasıl bir hulûs-ı i’tikâd ile merbût bulunduğumu herkesten evvel o hânedân-ı şâhânenin asil ve necîb âzâsı bilir.

Benim için bu kadar yeter. Vazîfeme gelince: Onu ne kadar iffet ve gayretle –ve parasız pulsuz– îfâ etmiş olduğumu âsârıyla ispat etmek kolaydır.

Binâenaleyh kabineden ayrıldığıma hîçbir vech ile müteessir değilim. Bilâkis sevgili tettebbuâtıma rücû etmiş olduğum için memnunum. Zaten kabinede tasfiye lüzûmunu bendeniz birkaç defa sadrazam paşaya ihtâr etmiş ve îcâb ederse beni hâriçte bırakmasını da kemâl-i hulûs ile söylemiştim. O da öyle yaptı. Pekâlâ oldu. Çünkü benim istediğim gibi yürümüyordu.”²⁰

20 Yücebaş, *Filozof Rıza Tevfik*, 193.